

Z industrijskega bojnega polja širom Amerike

Brezposelnost v St. Louisu. — Po-
višanje mezde stavbinih delav-
cev v Indianapolisu. — V
Iowa se zahteva preiskava pre-
mogovne industrije. — Tipo-
grafski sindikat podpira stare
člane. — Brezposelnost zahteva
podporo in drugo.

Los Angeles, Cal. — Brezposel-
nost je izredno velika med orga-
niziranimi delavci v tujaknjem
mestu in San Bernardinu.

Indianapolis, Ind. — Mezda je
bila povišana vsem stavbinih
delavcem v tem mestu v mesecu
aprilu.

St. Paul, Minn. — Frank E.
McAllister, delavski županski
kandidat, ki je bil poražen pri
primarnih volitvah, ker sta dva
fakirski delavski kandidata po-
magala pcepiti glasove, bo vse-
eno kandidiral pri glavnih vo-
litvah dne 1. maja. Njegovo
ime bodo morali volilci vpisati
na glasovnico.

Indianapolis, Ind. — Tipogra-
fska unija naznanja, da zdaj
2591 članov prejema pokojnino
od organizacije. To je največje
število, odkar je bil ustanovljen
penzijski sklad.

Des Moines, Ia. — Joe H. Mor-
ris, predsednik 13. distrikta ru-
darske organizacije, je priporo-
čil guberniju Hammillu, da naj
imenuje komisijo, ki bo preiska-
la stavko rudarjev na premo-
govnem polju v državi Iowa.

Worcester, Mass. — Centralna
delavska unija je priporočila
mestnim oblastem, da preskrbe
odpomoč za brezposelne.

St. Louis, Mo. — Zelo strokov-
no organizirani delavci, orga-
nizirane v odlični organizaci-
ji, pridno nabirajo podporo za
stavkujoče rudarje. Pobirajo
obroke in konzervirana živila.

Centralna delavska organizacija
je podarila denar, pa tudi druge
lokalne organizacije se oglašajo
pridno z darovi in denarju.

Posetni delavci so se organizi-
rali in so dobili poslovno od
Ameriške delavske federacije.

Washington, D. C. — Poljedel-
ski department poroča, da je le-
tos veliko več poljskih delavcev
kot prejšnje leto. Mezda je
ostala neizpremenjena in je le
za 37 odstotkov višja kot pred
vojno.

Chicago, Ill. — Sullivan Machi-
nery kompanija, ki izdeluje le-
rudniške stroje, in International
Harvester kompanija za izdelo-
vanje poljskih strojev, sta od
dne prvega oktobra lanskega le-
ta dobili za šest sto tisoč dolar-
jev naročil od Sovjetske Rusije.

Libby, Mont. — Leni delavci,
ki so bili na stavki pri J. Neils
Lumber kompaniji, so se vrnili
na delo, ker je kompanija povi-
šala mezdo od 2½ do 5 centov
na uro.

New York, N. Y. — Poročilo iz
Pittsburghja pravi, da postoji
nevarnost, da se v rudarskih se-
lih v pittsburiškem distriktu po-
javijo nalezljive bolezni, ker pri-
manjkujeta zadostna hrana in
topla obleka.

Ker primanjkujejo v selih sa-
nitarne naprave, so se pojavile
v njih razne bolezni kot influ-
enca, koze in davica.

Milwaukee, Wis. — Federalni
strokovni svet je v četrti po-
slal obleko stavkujočim rudar-
jem. Ta obleka je tehtala 2050
funtov in na železnici je bilo tre-
ba plačati \$48.34 tovernine.

Francoška armada dobi kuha-
rice.

Pariz, 23. apr. — Vojno mini-
strstvo je odredilo, da se kuhar-
ji v francoski armadi nadome-
stijo s kuharicami. Vojaki so ze-
lo veseli. Starostne meje za ku-
harice ni, je pa določba, da mo-
ra biti vsaka kuharica moralna.
Vsaka kuharica bo dobivala \$20
mesečne plače in kuhati mora za
400 mož.

Francoške volitve so se slabo obnesle

Prva poročila o rezultatu kažejo,
da ima "Narodna unija" večino.

Pariz, 23. apr. — Izmed 139
poslancev, katerih izvolitev je
bila znana do danes opoldne, je
80 pristaev Poincarejeve Na-
rodne unije in 39 spada opoziciji.
V okrog 300 volilnih okrajih ni
bilo potrebne absolutne večine in
vršiti se bodo morale ožje volit-
ve med dvema kandidatom, ki
imata največ glasov.

Pariz, 23. apr. — Včeraj so
bile v Franciji volitve za novi
parlament. Kolikor je znano do
danes zjutraj, imajo stranke
centruma, ki so v koaliciji "Na-
rodne unije" in katero vodi pre-
mier Poincare, večino. Prvo o-
ficielno poročilo se glasi, da je
bilo v 133 volilnih okrajih samo
66 absolutnih večin, kar znači
izvolitev po francoskem volilnem
zakonu. Vsi drugi okrajji po-
dejo prihodnjo nedeljo v ožje
volitve.

Izmed 66 poslancev, ki so iz-
voljeni, je samo 16 opozicijske-
ne in med temi so štiri socia-
listi. Ministri Poincare, Briand,
Herriot, Tardieu, Marin, Boka-
nowsky itd. so izvoljeni. Vojni
minister Paul Painleve je dobil
70 glasov manjšine in mora iti
v ožje volitve. Trije glavni vo-
ditelji opozicije: radikalec Da-
ladier, socialist Leon Blum in
komunist Marcel Cachin niso do-
bili absolutne večine in pojdejo
v ožje volitve.

Avtstralski farmerji prepuščajo farme bankirjem

Mnogi jih vknjiženi dolгови.

Od let 1921 in 1922 se število
farmerjev v Novi Zelandiji ved-
no bolj krči. Lani je bilo šte-
vilo farmerjev, ki so zapustili
farme ali so pa bili z njih po-
gnani po svetu veliko večje, kot
katero drugo leto v preteklosti.

Sistem vknjiženega dolga je
tista šiba, ki tepe novozelandske
farmerje. Na tisoče farmerjev
teži vknjiženi dolg tako, da so
podobni najemnikom, ki imajo
farme v najemu. Kajti sad njih
dela morajo izročiti banki ali pa
človeku, ki ima vknjižen dolg na
farmi.

Križem Nove Zelandije imajo
izgube farmerji, vlagatelji in
bankirji. Farmerji imajo naj-
večje izgube, finančni instituti
pa najmanjše.

Izgledi za farmerje v Novi
Zelandiji so slabi.

Zobozdravniška preiskava v
v mestnih šolah.

Chicago. — Nad šeststo zobo-
zdravnikov, članov čikaške zobo-
zdravniške asociacije, je prišlo
v ponedeljek s preiskovanjem zob-
šolskih otrok v javnih šolah. V
teku tedna bo preiskanih nad
200,000 otrok.

Rezultati pregledovanja bodo
objavljeni v posebnem poročilu,
ki bo predloženo mestnemu sve-
tu, da določi poseben denarni
sklad za ustanovitev zobozdrav-
niških klinik v vseh javnih šo-
lah. — Pregledovanje se vrši
pod nadzorstvom zdravstvenega
departmanta.

Število žrtv bombe v Milanu
raste.

Milan, Italija, 23. apr. — Šte-
vilo mrtvih vsled eksplozije pe-
klenskega stroja v Milanu dne
12. aprila je naraslo na 20, ko
sta včeraj umrli neki fašistov-
ski milnik in neka učiteljica
za ranami.

Otrok zažgal stanovanje in se v
dimu zadušil.

Chicago. — Triletni Vernon
Scott, 9215 Lafayette ave., je v
nedeljo prevrnil gorčo petrolej-
ke in zanetil ogenj, ki je uničil
del poslopja. Otrok, ki je bil brez
varstva, se je v dimu zadušil.

DELAVNI ČAS LESNIH DELAV-CEV JE DALJŠI

V vojnem času je bil priznan
osemurni delavnik. Zdaj se
pa stopnjuje nadalje.

Tacoma, Wash. — Lesna indus-
trija na severozahodni pacifič-
ni obali je uvedla leta 1917 osem-
urni delavnik na zahtevo organi-
zacije I.W.W. Zdaj se pa delav-
nik stopnjuje nadalje. Na
tisoče in tisoče lesnih delavcev
dela že več ko osem ur dnevno.

Glasilo kompanijske unije "4-
L Lumber News" v Portlandu
izjavlja v uvodniku, da šest o-
dstotkov glavnih lesnih podjetni-
kov obratuje svoja podjetja dalj
ko osem ur na dan in da je 48
ur dela na teden uvedeno v po-
djetjih v tem letu. Nekateri po-
djetniki obratujejo svoja podjet-
ja po devet ur dnevno, drugi pa
po deset. Velepodjetniške tvr-
de, ki so pričele podaljševati de-
lavnik, so sledeče:

Idaho—Boise-Payette Lbr. Co. (2
tovarni), Hallett & Howard Lbr. Co.,
Clearwater Timber Co., Washington
—Grays Harbor Commercial Co., Pa-
cific National Lbr. Co., Estoville
Lbr. Co., DuBois Mill Co., Miles-Cole-
man Lbr. Co., Oregon—Cobbs, Mit-
chell Co., C. H. Wheeler Co., Bow-
man-Hicks Lbr. Co. (3 tovarni), Mt.
Emily Lbr. Co., East Oregon Lbr. Co.,
Grand Ronde Lbr. Co., Pelican
Bay Lbr. Co., Shaw-Bertram Lbr. Co.,
Chilgoan Lbr. Co. in Braymill
White Pine Lbr. Co.

Celo toliko strokovno glasilo
komentira, da je delj delavnik
nepotrebno obteževanje polosa-
ja, ki ga ustvarja brezposelnost
in priporoča, da podjetniki uve-
dejo osemurni delavnik.

Lesni podjetniki v Portlandu
in Seattle imajo črne listine. V
te listine so zanešana imena de-
lavcev, ki so delavni za pravo
delavsko organizacijo. Kadar
delavec vpraša za delo, ga izpra-
šajo o njegovi preteklosti, kakor
hudodelca na policiji, kadar jim
pride v pest.

Zakon prepoveduje črne listi-
ne v državi Oregon. Podjetniki
se pa seveda ne brigajo dosti,
kaj je zapisanega v postavah.
Kompanije nimajo svojih pla-
nar za najemanje delavcev. To
delo izvrše zanje posredovalnice
za delo, ki vsakega dobro pre-
iščejo glede njegove preteklosti.
Splošne delavne razmere, pre-
hranjevanje in prenočevanje se
obrača na slabo.

Organizacija I.W.W. je priče-
la zopet s kampanjo za organi-
ziranje šumskih in lesnih delavcev.
Unija šumskih delavcev je pa že
leta 1922 vrnila svojo poslovno
Ameriški delavski federaciji.

Astronomi našli središče vse-
mirja.

Philadelphia, Pa. — Dr. Har-
low Shapley, direktor observa-
torija na harvardski univerzi, je
poročal 21. aprila, da so astro-
nomski opazovalci po več letih
opazovanja na njegovem obser-
vatoriju našli približno središče
našega vsemirja. Središče se
nahaja v Rimski cesti, 25,000
svetlobnih let od našega sonca.
Dr. Shapley je tudi poročal, da
on domneva, da je diameter na-
šega vsemirja dolg 200,000 svet-
lobnih let.

Kaznjence ustavila vlak in po-
begnila.

Latrobe, Pa. — Dva kaznjenc-
ca v spremstvu dveh zveznih
maršalov sta v ponedeljek zjutraj
na vlak, ki je vozil s Topeke,
Kans., proti Washingtonu, D. C.,
premagala svoja stražnika in ju
pretepla. Nato sta potegnili za
signalno vrvo, ustavila vlak in
pobegnili.

Ukradeno blago v policajevi hiši.

New York. — Blago, ki je bi-
lo ukradeno pri vlomih v 40 hiš
na Staten Islandu v zadnjih 18
mesečih, je bilo deloma najdeno
te dni v hiši — policaja Stephe-
na Keiperja.

Kitajci protestirajo proti japonski intervenciji

Kuomintangske armade še sto
milij od Pekinga.

Sanga, 23. apr. — Kuomint-
angska ofenziva se nadaljuje z
zmagami na vsej črti. Vest, da
je padel Tsinan, glavno mesto
provincs Santung, še ni potrje-
na uradno, je pa verjetna. Nan-
king, Peking in Tientsin so pol-
ni ranjencev. Armada "kristjan-
skega" generala Fenga Juhsan-
ga je dosegla Paoingfu; to zna-
či, da so zmagovite nacionalisti-
čne armade še kakih sto milij od
Pekinga.

Kuomintangska vlada je po-
slala ostro noto Japonski prote-
stirajoč proti izkrcanju vojaških
čet v Tsingtau. Noto se glasi,
da Japonska krši mednarodni
zakon in pogodbo. Japonska vla-
da je posvarjena, da lahko slede
težke posledice, ako takoj ne u-
makne svojih čet iz Santunga.

Polg potresa tope Bolgare tudi podeden

Praznovorno ljudstvo dolgi vla-
do, da je sakrivila potres. Ju-
goslavija pomaga.

Atene, Grška, 23. apr. — Si-
len potres je sredi brez malega
uničil grško mesto Korint in
bližnje kraje. Kolikor je doslej
znano, je enajst oseb mrtvih.

Dana, 23. apr. — Potres v
Bolgariji se je večeraj ponovil in
nadaljne hiše so se podrle v Plov-
divu in bližnjih krajih. Boda med
ljudmi je nepoplena. V soboto je
bilo linčanih več tisoč, ki se kr-
dili v razvajan.

Kakor poročajo iz Sofije, se
je obup praznovornih kmeti-
kino v Bolgariji spremenil v
jezo napram vladi, češ da je vla-
da kriva "šibe božje" (potresa)
zaradi tega, ker je dovolila, da
je bolgarska zbornica zbirala na
zadnji veliki petek. Bolgar-
ska pravoslavna duhovščina je
takrat protestirala proti tej
"skrunitvi" velikega petka in
pripristi ljudje so zdaj uverje-
ni, da je potres "božja kazen."

Sofija, 23. apr. — Polg ne-
sreče potresa, ki je silno udarila
bedno bolgarsko ljudstvo v juž-
nem delu dežele, se zdaj pridru-
žuje nova nesreča — podeden.
V prizadeti pokrajini se vrste
plohe že 48 ur in narasle vode
groze poplavitv porušena in na-
pol porušena mesta in vasi. Od
125,000 prebivalcev, ki so ostali
brez strehe, je komaj desetina
nastanjena v šotorih in začasnih
barakah, vsi drugi se nahajajo
na odprtem polju in silno trpe
vsled dežja in vode. Ljudje ni-
majo odeje, hrane niti kuriva.

Prvi odzivi apela na pomoč so
prišli. Ameriški Rdeči križ je
telegrafiral \$5000, dočim je Rde-
či križ v Jugoslaviji prvi poslal
okrog \$12,000. Jugoslovanska
vlada je tudi odprla mejo in su-
spendirala vojaške določbe, ta-
ko da je promet čez mejo spet
normalen.

Fašistovski delavski praznik.

Rim, 23. apr. — Včeraj in v
soboto je bil fašistovski "delav-
ski praznik" v Italiji. Mussolini,
ki je delavcem prepovedal pro-
slavljati mednarodni delavski
praznik Prvi maj, je odredil, da
se 21. april, ki je obletnica le-
gendarnega postanka Rima, ob-
nem praznuje kot delavski dan.
Po stari pravilji je bil Rim le-
tos star 2680 let. Delavci so
bili prisiljeni paradirati in po-
slukati fašistovske voditelje, ki
so jim peli o slavi starega Rima!

Drzni roparji.

St. Louis, Mo. — Pet oboro-
ženih banditov je vstopilo v pen-
deljek zjutraj v veliko depart-
mentno trgovino in v navzočno-
sti več kot 200 odjemalcev in
uslužbencev oropalo blaginjska
za \$10,000.

ZGODOVINA UNIJE KRVAVA, PRAVI BARON

Ta podjetnik je prekosil še pre-
jane zabavljače delavskih stro-
kovnih organizacij v zmerja-
nju.

Washington, D. C. — L. C. Bell,
predsednik Red Jacket neunijs-
ke premogokopne družbe v juž-
nem delu Zpadne Virginije je
prekosil vse prejšnje polakuse
premogovniških podjetnikov v
bojevanju proti rudarski orga-
nizaciji United Mine Workers,
ko je bil dne osamnajstega apri-
la zaalisan pred senatnim odes-
kom. Čital je neko izjavo, v ka-
teri se med drugim čita: "Ta
organizacija, katere zgodovina
poglavja so pisana s krvjo pri
Herrinu, Paint Creek, Cabin
Creeku, Matewanu in drugje."

Senator Wheeler je segel Bel-
lu večkrat semintje v besedo,
pri tem je raztrgal njegove fra-
ze in zastavljal vprašanja, kaj te
obtožbe napram organizaciji in
njenim odbornikom pomenijo.
Wheeler je zahteval, da Bell po-
javi, da je delavceva pravica
individualne svobode najdražja,
ko Bell zahteva, da morajo nje-
govi delavci podpisati pogodbo,
v kateri se izrečejo, da ne po-
stanejo člani unije.

Bell je rekel, da on in njegovi
tovariši odklanjajo, da se proti-
unijalska pogodba imenuje "po-
godba politega kučka." Trdil je,
da se rudarska organizacija
roga sodiščem, da strmoljavlja
privatno lastnino, ki je garanta-
na v ustavi.

podučil, da mora delavec delati,
ako hoče živeti in skrbeti za svo-
jo družino in zato ne postoji
svoboda, da se delo sprejme ali
odkloni. Ker se pogodba pol-
tega kučka vsili rudarju, je to
omejitev svobode, kakor rudar
sodi o uniji.

Ampak Bell je šel svojo pot
naprej in čital: "Mi imamo svojo
pot. Prizejali bomo nemire, po-
žigali, napadali in morili."

Odvetnik Townsend za unijo
je prečital izjavo, v kateri se iz-
javlja, da je moderni unijoni-
zem opravičen. Vprašal je Bel-
la, ako je to dobro načelo. Bell
je odgovoril, da je to slabo na-
čelo in ne bo dovolil, da se širi
v njegovih selih. Townsend je
na to pokazal, da je glavni zve-
zni sodnik Taft podal to izjavo.

Bell je ravnotako zagovarjal
taktiko železniških kompanij, da
se zniža cena premogu. Poza-
bil je pa povedati, da običnost
še nič ne občuti, da so se znižale
cene za premog.

Sandinovi vstali ujeli štiri A-
meričane.

New York. — Iz Nikaragve je
prišla neoficijalna vest, da je
četa Sandiniovih vstajev pred
nekaj dnevi napadla ameriški
zlati rudnik v Prinzapolce in od-
peljala v ujetništvo vse usluž-
benice, med katerimi so tudi štir-
je Američani. Četa je vzela s
seboj tudi vse zlato, drugo blago
in živino.

Volilni izgredi v Berlinu.

Berlin, 23. apr. — Oster kon-
flikt je izbruhnil včeraj popo-
dne med monarhisti in komu-
sti v berlinskem delavskem
predmestju Neukolnu. Monar-
histi, katere je spremljalo 500
policajev, so izživali delavce s
parado, nakar je začelo deževati
kamenje nanje. Polcija je stre-
ljala na komuniste in okrog 40
oseb je bilo ranjenih.

Tujezemski bankirji zasadi krompirje v Ogrsko

Ogrska se izpreminja iz polje-
delke v industrijsko državo.
Delavske mezde so seveda iz-
redno nizke.

Washington, D. C. — Poročilo
trgovskega departmanta poka-
zuje, kako se v Evropi hitro raz-
vil industrijski kapitalizem na
podlagi pretiranega nacionaliz-
ma, ki je zapopaden v versailski
mirovni pogodbi. Poročilo se
nanaša na Ogrsko, ki je bila
pred svetovno vojno agrikulturna
država, a po vojni se izpre-
menila v industrijsko. V Av-
striji in Čehoslovakiji, ki sta bili
pred vojno industrijsko razviti,
je zdaj več ko tri sto tisoč de-
lavcev brez dela, ker za produkt-
ni trga.

Najbolj je razvita tekstilna
industrija, ker jo ščiti visok ta-
rif. Tekstilna industrija je na-
vadno prvo znamenje, da se je
deleža pričela razvijati indus-
trijako. Leta 1926 so na Ogr-
skem producirali trikrat toliko
tekstilnega blaga kot pred voj-
no.

Druge industrije so narasle in
sicer steklarska za 22%, živilna
14%, kemična za 7% in elek-
trična za dve sto odstotkov. Ako
se govori o razvoju in napredku
vseh industrij, tedaj še lahko
reče, da je industrija od leta
1913 napredovala za trinajst o-
dstotkov in osem desetink o-
dstotka.

Poročilo omenja tudi majhno
število organiziranega delavstva
na Ogrskem. Organiziranih je
okoli 180,000 delavcev.

Bell teror je skoraj popolno-
ma uničil delavsko strokovno
gibanje. Pred vojno so delavci
zaslužili \$260, zdaj pa \$284 na
leto.

Ogrska vlada je vabila parla-
mentu posebne zakone, po ka-
terih industrijski dobi posojila
na dolge obroke. Britakega ka-
pitala je naloženega izredno ve-
liko na Ogrskem. Brez dvoma
je naložen tudi ameriški kapital
pri izkoriščanju ogrskih delav-
cev.

Koncem leta 1927 je bilo brez
dela 12,000 organiziranih delav-
cev. To je sedem odstotkov or-
ganiziranih delavcev.

Pomorski naj etanejo v Nika-
ragvi, je dejal Borah.

Washington, D. C. — Borah je
v petek v senatu držal dolg govor
proti sprejetju Blainove osnove,
ki bi omejila predsedniškovo moč
posiljanja ameriškega vojsstva
v druge države, da varuje ame-
riška življenja in lastnino. Glede
Nikaragve se je Borah izrazil,
da bi bila velika bedastota, ako
bi sedaj Združene države odpo-
klicale svoje čete, ker si še vi-
diti nikalnih znamenj stabilno-
sti v deželi.

Borah je dejal, da morajo a-
meriški pomorski ostati v Ni-
karagvi toliko časa, da se izvr-
še volitve, v katerih naj ljud-
stvo izrazi svojo voljo.

"Ali se mornariška pehota od-
pokiče iz Nikaragve po volit-
vah?" je vprašal Boraha sena-
tor Caraway, demokrat iz Ar-
kansasa.

"Namen vlade je," je odgovoril
Borah, "da se odpokličejo kakor
hitro bodo volitve končane in ko
bodo izvoljene osebe pripznane."

"Kaj pa, če volitve ne dose-
žejo svojega namena, ali bomo
poslali pomorske ponovno v
Nikaragvo?" je insistirail Cara-
way.

"Ne, če bom jaz predsednik,"
je odgovoril Borah.

Dva fanta utonila.

St. Charles, Ill. — Arnold
Sandberg, star 25 let, in William
Nikko, 22 let, oba iz Chicago,
sta v nedeljo utonila v Lisični re-
ki, ko se je prevrnil čoln, v ka-
terem sta se vozila. Voda je tam,
kjer sta utonila, osem čevljev
globoka. Fanta nista znala pla-
vati.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisati se na vrhu.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta; Chicago in Cicero \$7.50 na leto, \$3.75 za pol leta, in za inosemstvo \$9.00.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year; Chicago \$7.50, and foreign countries \$9.00 per year.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS.

138

Datum v oglepaju n. pr. (March 31-1928) poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

RUDARSKA STAVKA V DRŽAVAH PENNSYLVANIA IN OHIO.

Zaključek gl. odbora. Delitev podpore stavkujočim in razni nepotrebnosti pri delitvi podpore. Poseganje zunanjih elementov v delitev podpore stavkujočim članom S. N. P. J.

Nace Zlemberger je bil torej obtožen, da deli podporo pristransko, a zapisnik omenjene konference ne izkazuje nikjer, da je bil Nace Zlemberger na konferenci obtožen pristranske delitve podpore. Glavni odbor se je hotel prepričati, v koliko podaja zapisnik sliko konference in sklenil, da predsednik Vincent Cankar vse preišče. Brat predsednik je nato ko je prejel pismo od brata Snoja, ki je bilo že priobčeno v "Prosveti," poslal bratu Nace Zlembergerju poročilo o konferenci, da se sliši tudi druga plat. Med tem časom je pa Bartulović pridno udiral v komunističnem "Delavcu" po gl. odboru S. N. P. J., koval dopise in jim dodajal po svoji pameti to, kar je mislil, da bo bolj zadelo "socialpatriote," kot on imenuje mislece, resne in zavedne borce v delavskih vrstah za izboljšanje sedanjih razmer in osvoboditev delavstva iz moderne mezdne sužnosti.

Nace Zlemberger je kmalu odgovoril. V svojem pismu pravi:

"Prejel sem vaše pismo in priloženo Sepičevo šaro. Sporočim ti, kakov sem ti že naznanil, da tista Sepičeva resolucija ni bila nikdar sprejeta, pa tudi predložena ni bila na seji dne 22. februarja v Bohemian Halli. Neki brat, rodom Hrvat, je izvelikel iz žepa, da jo predloži, a brat Sepič ga je zavrnil, da resolucija ni na mestu in dotični brat jo je zopet potisnil v žep. Ako so resolucijo kasneje sprejeli, ko smo Slovenci odšli, pa ne vem. Slovenci smo bili na tisti konferenci v manjšini. Bilo nas je samo ena četrtina, proti nam so bile tri četrtine. Bili smo majhna opozicija. Slovencev je bilo šest delegatov in šest gostov. Hrvate so prišli kot gostje, a so vse pooblastili. Za delegate med gosti nas je bilo šest, med njimi tudi jaz. Nas niso pooblastili. Kot gostje iz Glencoe, Ohio, so se oglašali za besedo Jakob Mochan in Albina Kravanja. Brat Sepič je njima dal besedo, a drugi so ju motili, da nista mogla govoriti. Ko smo Slovenci po trinitnem prekanju (med njimi pet delegatov in zapisnikar Frank Strah iz Laffertyja) z menoj vred zapustili dvorano, smo rešili predlog, da se izvoli odbor in osvojili prvega. Zborovanje je šlo h koncu in Slovenci smo stali pri vratih. Brat Sepič je klical nazaj brata zapisnikarja Straha iz Laffertyja, "brate Strah, daj ovo zapisati." Brat Strah je to zapisal. (Ta stavek je izbrisan z radirko v zapisniku, a da se čitati s povečanim steklom. Opomba uredništva.) To je tisti predlog, da se podpora pošilja društvom.

Slovenci smo mislili, da je zborovanje končano, zato smo odhajali. Preden smo odšli, sem rekel, da Slovenci ne bomo vstopovali, kar bodo sami sklepali. Jaz bom delil še vedno podporo naprej, ako bom prejel kaj denarja, lahko boste tudi vi delili podporo, ako boste imeli kaj deliti.

O protestni resoluciji ni bilo nobenega govora. Priloženo je tudi vabilo za konferenco in vabilo govori le o izvolitvi odbora. Slovencev ni hotel iti nihče in šel je brat po političnem prepričanju komunist. Društvo je sprejelo soglasno zaključek, da delegat na konferenci ne sme delati o ničemer drugem kot da dela za odpravo stavkarjem.

Da boš laglje razumel, da je bila tista konferenca dne 22. februarja sklicana za neodkritim namenom, moram omeniti, da so bila zastopana samo društva, v katerih bratje hrvatske narodnosti obvladujejo društva. Društva, ki nimajo članov hrvatske narodnosti, niso bila zastopana na konferenci. In to so društva števil. 13 v Bredgeportu, ki je največje društvo v tem okraju, števil. 273 v Maynardu, O., števil. 333, Blaine, števil. 358 v Power Pointu, O., števil. 423 v Plum Runu, števil. 176 v Piney Forku, O., števil. 562 v Bartonu in števil. 607 v Byesvillu. Zastopanih ni bilo osem društev, pri katerih je članstvo zgolj slovenske narodnosti, vzhodnem Ohiju. Pozvali so rajše delegate iz Zapadne Virginije, ki niso na strajku, da so dobili večino.

To se vidi, kdo prezira. Mi Hrvate, ali pa Hrvatje nas! To pokazuje, ako bi Slovenci ali v tak odbor, da bi bili pod kontrolo brata Sepiča. Ako bi bili v večini bratje hrvatske narodnosti, tedaj bi šli k svojememu relifu v Pittsburgh.

Podpora sem razdelil osem in dvajset društvom oziroma članom. Ker spadajo k tem društvom tudi člani hrvatske narodnosti, so tudi člani te narodnosti precej dobili, ker imam društva popisana, koliko imajo članov. Preden grem deliti podporo, naredim doma proračun, ko-

liko pride na društvo. Dam nekaj podpore tudi nečlanom, ker sem prejel denar tudi od drugih in ne samo od S. N. P. J. Slovenci so večinoma zadovoljni.

Na konferenci je eden članov predlagal, ako se izvoli odbor za odpravo, da se naj izvoli, da mora sestati le iz članov iz Bellairja in Neffsa.

Društvo števil. 13 šteje 160 članov in v mladinskem oddelku pa sto. Slovenci niso dobili povabila ob pravem času, zato je bil od omenjenega društva brat Blatnik navzoč kot gost. Konferenca ga ni priznala, kot je to storila s komunistom, in predsednik Sepič je njegovo ime bolj tiho prečital. Nato je nastala diskusija, da je treba nekaj ukreniti in da tako ne sme iti dalje, da bi samo Cankar in Nace delila podporo.

Stavljen in podpiran in sprejet je bil predlog, da mora glavni predsednik pošiljati podporo društvenim tajnikom, a se jim ne zdel pravi, pa so ga zopet zrušili. Potem je bil stavljen predlog, podpiran in sprejet, da glavni predsednik pošilja podporo tistemu odboru iz sedem članov, predsednika, tajnika in blagajnika, pa štirih nadzornikov. Ko sem dobil zopet besedo, sem jim povedal, da Slovenci ne pojdejo v ta odbor, ker Slovenci so zadovoljni z odborom, ki ga imajo. Ako se izvoli odbor bratske narodnosti, naj se obrnejo za pomoč na hrvatska društva in posameznike.

Ko sem spoznal, da bi za vsako ceno imeli radi nekaj članov slovenske narodnosti v odboru, sem povedal, ako ne priznajo odbora, ki ga imajo že skozi šest mesecev, tedaj Slovenci zapustimo dvorano. Vsi Slovenci so stali razen par in šli z menoj vred proti vratom. Zopet so zrušili predlog in osvojili prejšnjega, da predsednik pošilja podporo društvom.

Prečitano je bilo tudi pismo brata Snoja iz Bridgeporta, O. Adresirano je bilo na Mary Dernač in na konferenco. Brat Sepič je dejal, da se pismo priobči, ako ga ne bodo priobčili v "Prosveti," ga bodo dali pa v "Delavcu."

To je glavno poročilo, kar imam povedati. Vem, ako bi ne bil na seji, da bi se udirhalo po meni, tako bi bil pa kmalu dobil še zaupnico. Brat Sepič je dejal, da se od nobene strani meni ne očita nepoštenosti, edino, kar mi očitajo je to, da preziram Hrvate. Odgovoril sem jim, da jaz nikogar ne preziram, pač pa Hrvatje prezirajo Slovence. Povedal sem jim, da komunisti samo hujšajo delavce proti socialistom, socialisti pa delavce uče in izobražujejo. — Nace Zlemberger.

To pismo podaja že precej jasno sliko, ako se primerja z zapisnikom, tako da je bil gl. upravni odbor že na jasnem, kako se podpora deli in kaj je konferenca zaključila. Odgovori od društev na predsednikovo vprašanje polo podajajo še bolj jasne slike. Ti odgovori bodo tudi priobčeni. — (Dalje prihodnjik.)

VESTI IZ NASELDIN

Akcija za Cankarjev spomenik.

Girard, O. — Želim nekoliko napisati o našem velikem rojaku, Ivanu Cankarju, ki je preminil pred desetimi leti, katerega duha pa še vedno živi med nami. — Podvzeta je bila akcija, da se mu postavi spomenik. Prispevki pa si bili premajhni. Poslali smo jih na vrhniški odbor na rojaka Frank Jurca, ki je denar naložil na Kmečko posojilnico. Nabranega je bilo vsega 18 tisoč 500 dinarjev, katere vsota pa še ne zadostuje. Poročilo sem prejel od rojaka Jurca, da bo spomenik stal najmanj 50 tisoč dinarjev. Ker pa še veliko manjka do te vsote, se obračam na rojake širom Amerike, da prispejajo v ta namen. Kajti pokojni Cankar si je zaslužil spomenik. V času vojne je bil vržen v ječo, ker je izrazil svoje mnenje proti svetovni moriji. Toda on ni utihnil, marveč je tudi v ječi pisal.

Osebnost sem ga prav dobro poznal; oba sva bila doma iz Vrhničke. Večkrat sem ga ohranil dejanskih napadov domačih fantov, ki so mu grozili ter ga tudi pretepli radi nekega dekleta, ki je bila hči bolj premožnih staršev, pa ni marala zanj, ker je bil sin bolj revnih staršev. Naš Cankar je bil hitrega koraka in je vedno držal glavo pokonci. Rojaki, podajajo se na delo, da postavimo našem velikemu rojaku lep spomenik. Pred kratkim sem prejel pismo iz slovenske naselbine, ki mi pišejo, da so mnenja, da se Cankarju postavi tako lep spomenik, da ga ne bo imela vsa Jugoslavija tako krasnega.

Pred dvema letoma sem bil v stari domovini in sem vprašal, kaj nameravajo s spomenikom Cankarju. Dejali so, da morajo še počakati, kajti material je še vedno drag. Nato sem izvedel, da gre rojak Jože Zelenc v staro domovino. Pisal sem mu, naj on poišče kako je s stvarjo. Res, pisal mi je, da je bil sklican sestanek, na katerem so se dogovorili, da bodo že letos pričeli z delom. Svet je dala Kmečka posojilnica in tako tudi kamen brezplačno. Tako je zaključil namreč Milan Lenarčič. Ker pa je za spomenik še premalo denarja, se obračam na rojake širom Amerike in apeliram, da prispejajo po svojih močeh. Vse darove pošljite na

rojaka Frank Jurca, Kmečka posojilnica, Vrhnička Jugoslavija. On je blagajnik posojilnice. Waukegan, Ill., se je že dobro odzval. Tako je želeli, da se tudi drugod. — John Jesenka.

Za delavce je vraceno.

Springfield, Ill. — Tu ni za nas premogarije in ne za druge delavce nobenega dela. Zato priporočam rojakom, naj ostanejo kjer so in naj obdelavajo svoj vrt, ako ga imajo. — Tu je še vedno mrazlo vreme, čaravno je že konec aprila. — Pred kratkim sem se podal na obisk v južni Illinois. Rojaki so bili zelo prijazni in uljudni. Posetil sem tudi starega prijatelja, očeta Lukata P., ki mi je prav imenitno postregel; on je dober kuhar.

V nekem newyorškem listu sem čital, da nekateri znanstveniki in profesorji prorokujejo konec sveta. (Za nas delavce bi pač veliko ne pomenilo, če se svet podere ali ne.) Prišel pa je drugi bolj učen profesor, ki pravi, da ni še nobene nevarnosti, četudi na več krajih zemlje trese ter da bo svet še ostal vsaj nekaj sto milijonov let. Torej so delavci lahko brez skrbi. Garali bodo še lahko mnogo let.

A. Gorenz.

Darovi za novo dvorano.

Lawrence, Pa. — Tem potom se društvo št. 245 SNPJ prav iskreno zahvaljuje clevelandskim rojakom in članom SNPJ za darovano vsoto \$28.75, katero so darovali sledeči: Joe Pirih, \$2, Metoda Chernilogar \$50, Angela Chernilogar 50c, Tereza Chernilogar 25c, Joe Mauri \$1, Andy Zakrajšek 25c, Anton Mezič \$1, Karol Eržen \$1, John Eržen 25c, Joseph Urnankar \$1, Jacob Kavčič \$1, Jennie Znidaršič 25c, Tony Sampta 25c, J. Godnjevec 50c, Ludvik Medoesler, 50c, M. Cvelbar \$1, Louis Erste 50c, Otto Tekauc 25c, Louis Zorko 50c, John Krebelj 50c, Anton Gruden \$1, Louis Belle 25c, Cecilija Zupančič 50c, Rose Zupančič 25c, Joe Zupančič 50c, Matevž Mesec 50c, John Zupan 50c, Alois Vrtačnik 25c, Joe Papič 50c, John Marn 25c, Jos. Likar 50c, Jos. Legot 25c, Frank Muley 25c, Louis Levstik 25c, Steven Lunder 25c, John Bradon 50c, Frank Korsic 25c, Fran Ipavec 25c, John Dermotta 50c, John Tomsch \$1, Neimenovan 25c, Tony Janša

50c, Dr. F. J. Kern \$5, Joe Chernilogar \$1. Vse to je nabral rojak in preje član dr. "Prosveta" št. 245 SNPJ v Lawrence, Pa., med člani SNPJ v Clevelandu, Ohio, za novo društveno dvorano. Stara nam je pogorela lanske leto. Sedaj gradimo novo, ki bo dograjena v bližnji bodočnosti. — Vsem darovalcem in darovalkam iskrena hvala. S tem sta veliko pripomogli, kajti mi smo v stiski, na stavki že trinajst mesecev, pred stavko pa smo bili izprti 27 mesecev. Skupaj brez rednega zaslužka 40 mesecev. Vsekdo si lahko predstavlja, da bi lahko porabili vsoto kar nas stane društveni dvorani za podporo stavkarjem.

Apeliramo na društva, katere lošje pomagajo in ki so prejela prošnje za finančno pomoč, da se odzovejo, ako mogoče. Še enkrat lepa hvala vsem darovalcem in darovalkam za poslano vsoto, posebno pa Joe Chernilogarju. — Louis Jankovich, član št. 245 SNPJ, Box 74, Lawrence, Pa.

Več edinstvi potrebujemo.

Monaca, Pa. — Želim poročati o našem mladem društvu, ki dobro napreduje v sedanjih delavskih razmerah. Društvo je bilo ustanovljeno meseca avgusta, 1927, z 12 člani, sedaj jih šteje 30, 23 v odraslem in 7 v mladinskem oddelku. S tem se je izkazalo, da so tudi tukaj člani, ki so sposobni voditi društvo, česar no so se nekateri člani pri našem sosednjem društvu št. 122 bali, da jih ne bo. Izvedelo se je tudi, da so ob časi ustanovitve tega društva — nekateri govorili, da bo našemu društvu diktirala ena sama članica, sestra F. Zagar, ter da nas bo z metlo napadla, ako ne bo šlo vse po njeni volji. Tako govorjenje ni bratsko in je v škodo pri agitaciji za našo dično SNPJ. Dotičnim pa povem, da so se v tem precej zmotili, ker do sedaj smo še vselej vse tako napravili, kot je zahtevala vsota vsem v zadovoljstvo. Rayno sestra F. Z. je skoraj največ pripomogla do boljšega uspeha našega društva; prispevala lepo vsoto za nakup društvenih potrebščin ter dala brezplačno prostor za sejo, skrbi za sedeže in počisti prostor ko se člani po končani seji razidemo. Torej metlo rabi le za počistiti prostor, ne pa zato, da bi nas po Monaki podila, kakor je bilo mnenje nekaj članov od društva št. 122.

Bratje in sestre, treba je sloge, ker le v slogi je moč. Članom našega društva pa priporočam, da vsak pripelje na prihodnjo sejo vsaj po enega ali več dobrih in zdravih kandidatov, da bo močnejše naše društvo in SNPJ.

Za društvo "Edinost" št. 618, Frank Močnik.

Zahvala.

Primrose, Pa. — Lepo se zahvaljujem za podporo, ki so nam jo darovali dobrosrčni rojaki. Hvala sestri Mary Oblak iz Elkharta, Ind., za poslano obleko in sobratu Jurcu iz Detroita, Mich. Ter sploh vsem darovalcem iz Detroita, ki so nam poslali obleko.

Členjeni rojaki, bodite prepričani, da delo, ki ga izvršujete v prid stavkujočim premogarijem, ne bo pozabljeno, kajti zavedamo se, da brez vaše pomoči bi bili že davno primorani se vrniti v sužnost, ki jo zahtevajo naši izkoriščevalci.

Nadalje smo prejeli vsoto \$25 od sobrata John Terčelja. Lepa hvala vsem, ki nam kaj darujete, bodisi v obleki ali denarju. Vsega potrebujemo in vse z veseljem sprejememo. V slučaju, da se razmere kaj spreobrnejo, smo tudi mi vam voljni povrniti.

Fortunat Maček, taj. št. 231 SNPJ.

Zahvala.

Braddock. Toda mi smo si nabrali prispevke samo okrog naših rojakov, ki jih poznamo. On pa je menda pozabil na njegovo kolekto "zlate rude" in ga ni nihče vprašal za nobeno dovoljenje, pa je vse propadlo. — Matt Janko, pred. št. 300, Louis Karliš, pred. n. odbora.

Uspešna prireditel.

Cleveland - Collinwood, O. — Dne 18. aprila je bil sestanek našega odbora skupnih Collinwoodskih društev SNPJ radi veselice, ki se je vršila dne 25. marca v Slov. delavskem domu na Waterloo rd.

Navyoči so bili sledeči nadzorniki: Od "V boja" Fr. Barbič in John Sorz; od "Mira" Abdon Bokal (blagajnik) in Louis Kaferle; od "Vipavskega raja" Ciril Blažko; od "Strugglers" Josephine Podpacet; od "Loyalites" Charles Gorjup. — Prometnih listkov je bilo prodanih na veselici za \$49.20, vstopnic prodanih \$363.50, garderoba \$34.15, po veselici blago prodano \$10. Skupni dohodki \$856.35, skupni stroški \$515.03 — preostanek veselice \$341.21. Povelje pošlje brat A. Bokal Vincent Cankarju, predsedniku SNPJ v pomoč premogarijem na strajku, — kar znaša \$170.61 in \$170.60 se bo razdelilo med društva št. 53, 142, 312, 590 in 614, in sicer \$34.12 vsakemu.

Odbor se zahvaljuje posetnikom veselice, ki so pripomogli k dobremu uspehu. Prirejena je bila v dober namen. — F. E. Z.

Naslanjšo in zahvala.

Taylorville, Ill. — V imenu društva št. 352 SNPJ se zahvaljujem vsem članom in posameznikom, ki so se udeležili veselice dne 31. marca, prirejene v korist stavkujočim rudarjem. Ta veselica je bila prva, ki jo je priredilo društvo št. 352 in se je dobro obnesla. Čistega dobička je bilo \$74.50, katero vsoto smo poslali stavkovnemu skladu. Do prebitka so pripomogli tako člani kakor tudi ostalo občinstvo. Hvala vsem, ki so na kakršenkoli način pripomogli k uspehu. Anton Bokal, tajnik.

RAZNO

Neve živali. Kakor javljajo s Floride se je tja vrnil milijonar in raziskovalec W. K. Vandenberg z dvomesečnega študijskega bivanja z očetja Galapagos. Raziskovalec je pripeljal s seboj eksperimente živali, ki do sedaj še niso bile znane. Zlasti zanimivo je odkritje ptičje vrste Kormoranov, ki ne morejo več letati, ker so se jim krila razvila za plavanje, kakor točičkam. Ti ptičji se medseboj silno sovražijo in morajo biti zaprti vsak v svoji kletki. Odkrivanje se po prekrasnih velikih očeh, ki sličejo safirnom, imajo pa zato čuden glas, ki je do pličice podoben prašičjemu kruljenju. Vandenbergova ekspedicija je pripeljala s seboj tudi nove vrste rib in želv, ki jih do sedaj še ni bilo v nobenem akvariju.

Večni študent. Na Zvezoznani v Jeni so te dni na svečan način pribili marmorno spominsko desko na hiši, kjer je stanoval Wilhelm Demoelius, a primkom "večni študent". Bil je sin protestantskega duhovnika in se je l. 1827 vpisal na bogoslovsko fakulteto. Nosal je 46 let dijaško kapo, nakopil si je 96 semestrov, udeležil se je neštevilnih piskih in sabljastih dvobojev ter je svečano propadel pri vsakem izpitu. Umrl je še vedno kot dijak — 70 let star, in tovariši, oziroma vnuki nekdajnjih tovarišev so zbrali denar za pogreb, ker ni zapustil večni študent ničesar razen dolgova.

Največja shakespeareanska knjižnica. Mesto Washington je dobilo v dar največjo zbirko Shakespeareovih rokopisov, del, portretov in literature, ki govori o velikem angleškem pesniku. Darovalec je Henry Clay Folger, predsednik "Standard Oil Company", ki se je bavil dolgo let z nabiranjem teh stvari, in sicer s takšnim uspehom, da je presegla njegova zbirka shakespeareanske zaklade v london-skem Britanskem muzeju. Poleg knjižnice, ki obsega nad 20.000

TOREK, 24. APRILA.

Ivan Melek:

OPAZOVANJA

Coolidge — komunist.

It's a fact! — Predsednik Coolidge nas vodi v komunizem, seveda po drugi cesti. On ne mara iti čez Rdeče morje — izbral si je Črno morje.

Coolidge je na glasu, da malo govori. Njegova nerodnost pa je, da pove — preveč, kadar govori.

Zadnjič je govoril na konvenciji "Hera ameriške revolucije" — to je čudovita organizacija: organizacija angeljev, ki so si izposodili robove hudičev — in s svojega razrednega stališča imel dobre namene. Povedati hotel "heram revolucije," da ameriška revolucija uspeša tam, ker je rodila kapitalizem — in kdor brani kapitalizem, kakor delajo "herce," opravlja rodoljubno in bogoljubno delo. To bi bilo zadostovalo. Njegova neresca je pa hotela, da je gozbdal dalje:

"Naša teorija o družbi (namreč leveški) sloni na višji stopnji kot je komunizem. Mi hočemo, da bodo ljudje lastniki svoje lastnine po svoji lastni pravi, prihranimo, da so vsi ljudje kapitalisti po svoji naturi, in hočemo, da bodo kapitalisti tudi v dejstvu. To se rapidno izpolnjuje. Naš sistem demonstrira a prakso, da gre."

V teh besedah bratje, je toliko povedanega, da "herce" niso še danes na jasnem, kaj vse to pomeni. Kaj pravzaprav pa to pomeni?

Nič drugega kot to, da "smo vsi ljudje kapitalisti po naturi" in on (Coolidge) hoče, da bomo tudi dejstveno vsi kapitalisti. Da li je ta naša stopnja pod ali nad komunizmom, je postranska stvar. Glavno je, da smo se redili kapitalisti (je v naši naturi) in da bomo enkrat faktično vsi kapitalisti.

In kadar bomo vsi kapitalisti, bomo gospodarsko enaki, bomo vsi en razred — torej bomo komunisti.

Saj komunizem ne pomeni nič drugega kot gospodarsko enakost in demokracijo. Če smo vsi kapitalisti, smo vsi bogati. Po Coolidgevem mnenju je to komunizem "višje vrste." — All right — pa naj bo. Mister Coolidge itak malo govori, torej se ne bomo kregali zaradi imena. Glavno je, da smo vsi kapitalisti: komunistični kapitalisti ali kapitalistični komunisti — prvo ali drugo, saj se ni treba kregati.

Stvar je torej jasna. Vsi smo naturno kapitalisti, in predno se "herce revolucije" iztegnejo, v grobu, bomo vsi kapitalisti tudi dejstveno; čisto vsi. Škoda, ker so Birgerja obesili. — Zamudil je svojo kapitalistično pravico.

In ko bomo faktično vsi kapitalisti — to se pravi bogati, prosperni komunisti — od prvega do zadnjega vsi, pošljemo peticijo predsedniku Coolidge, če bo še živel, naj ukine (jugoslovensko rečeno) department dela, kajti: kaj nam bo?

Kadar bomo vsi kapitalisti — ne bo delavcev. Kdo pa bo delal? Jaz ne vem. Vprašajte Calvina Coolidgea.

knjig in med temi tudi monografije izpod njegovega peresa. Je daroval Folger Washingtonu tudi sredstva za zgradbo velike knjižniške palače, ki bo postavljena poleg knjižnice narodne zbornice.

Anarhija in tuberkuloza. Dr. Lazzaroni govori o zvezi med anarhijo in tuberkulozo in dokazuje, da je bila zmerom in povsod tuberkuloza med anarhisti zelo razširjena. On sam je kot zdravnik mogel ugotoviti več slučajev "politične tuberkuloze" s posebno težkimi bolezenskimi znaki. Med bolniki so tako visoko izobraženi anarhisti iz najboljših krogov, kot tudi taki, iz najnižjih plasti, pri katerih je bilo za nastanek tuberkuloze veliko vlogo že slabe socialne razmere. Stopnja obolevnosti odgovarja stopnji politične strasti, ki preveča bolnika; najbolj se to pozna pri ženskih anarhistih. — Po njegovem mnenju ne gre pri tej bolezni za slučajno zvezo, razlaga zvezo psihološko ni težka. Tega pa italijanski doktor ne pove, če sta fakizem in tuberkuloza tudi v zvezi.

rem 500
UPRAVNISTVO
"PROSVETA"
2637 E. Lawrence Ave.
CHICAGO, ILL.

ANIMA: BREZDONGI

Po trdem kamenju moram hoditi in za zidnimi nastavki se moram loviti. Suhe besede moram pozirati in kakor mrtva senca moram vzdrževati ravnost, ki mi bje v sencih in lasje mi vihrajo kakor divjemu konju. Čevlji so raztrgani in roke so modre od mraza. Sneg se zaletava vame in me dela starega. Hodim in strmim in v ljudi zadavam. Nekateri so mladi, nekateri so stari. Moje oči so ostre. Zato vidim preko mladega in preko starega. Vidim trudnost. Vidim trn, zaboden v srce. Vidim zabuhlo oko. Vidim brata in se ga bojim. Pretežak je in preveč trpljenja nosi. Presvet je. Jaz pa romam od jutra do večera, od večera do polnoči in še čez. V kamenitem morju hla preroka iščem in človeka, ki bi ga razumel. Kakor skozi ogromen hodnik potujem in ropot in šumenje in zamolklo bobnenje se je preselilo v moje lobanje. Ko pa sem nek večer zvezde videl, sem šel v cerkev in sem se hotel ogreti ob večni luči, pa je bila prevlečena.

Takrat, ko je solnce sijalo, sem prišel do travnika ali parka. Oddalec sem slišal godbo vrtiljakov in tegobna tenoba popoldneva je ležala obrazilih. Nad

H. H. Ewers:

LJUDJE IN MALIKI

Za "Prosveto" poslovenil — A. Šabec.
(Dolga.)

Pristali vodo-kulta časte celo vrsto božanstev, kojih najviše je "hougon badagri", — kača. Za to vzamejo čisto navadnega gada ali modrasa, ki pa ima proketo malo od svojega božanstva: denejo jo namreč v zaboj, ki ga obešajo na nekoliko vzvišeno mesto, v katerem je kača, toliko časa, da gladi pogine. Poleg kače spuštujejo najbolj "Damtalo", grmeči kamen; ta leži na krošniku ter z ropotanjem izraža svoje želje. Ta kamen pozna baje bodočnost; višji svečeniki tolmačijo njegov ropota: joči jesit vernikom. Vaak petek dobi ta kamen kopel olivnega olja. Je to redek in lepo izbrušen kamen, toda nikak "grmeči" kamen ali drobni meteorja, kakor menijo Haitčani, temveč kamenita sekirica iz karalbeke dobe. Ostala božanstva niso splošno čašena; nekatera časte v teh delih dežele, druga v drugih. Atakolo je svetovni duh, Agacoli Bali je gospod kosa. Dalje je Opete, božanski puran, Cimbi Rita, gospodar pekla, katerega predstavlja v kri pomočena sekira. Nato je še cela vrsta podhudilcev, in Alagra Vadera, bog, ki vae vae.

Tempelju pravijo honfou, ki je vedno izven mesta v gozdu, navadno na kakšni ravneli, kjer služijo gladko steptana tla za plesanje. Njegova vnanjščina je prav tako maol privlačna, kakor njegova notranjščina: navadna velika kočica. V tempelju je na vzvišenem prostoru kočara s avto kačo; stene krajajo slike katoliških svetnikov ter ilustracije iz nemških, francoskih in angleških listov.

Vodo-občini načeljuje višji svečenik, ki mu pravijo Papaloi, in višja svečenika; Mamaloi; to je krofaka spakudravščina francoskih besed "Papa-Roi" in "Mama-Roi": oče in kralj, mati in kraljica. Res, pónome označbe! Nato je še cela vrsta nižje duhovščine in čarovnikov, ki se bavijo s prodajanjem amuletov, s fabriciranjem ljubezenskih opojev, itd. Glavna satanova hlapca sta Azilit in Dom Pedre. Glavno njuno deelo je v tem, da morita ljudi, proti dobremu plačilu seveda, toda ta "umor" obstoja v tem, da dotičnih "vzameta duše", to se pravi, da naredita iz ila majhne kipece dotičnih sovražnikov, katere potem obeata v tempelju ter jih "zagovorita". Ta stvar pa ni tako enostavna, kakor bi človek mislil na prvi pogled, kajti tišči ljudje katerim je "odvzeta duša", navadno kmalu nato umrjejo za zastrupljenjem. Vodo-kult razpada v več sekt, katerih najkvroločnejša je satanova sekta Doma Pedre-a. Kot verska godala služijo ti sekti trije bobni, če jim smemo tako imenovati, kajti to so tri izdobljena debla, preko katerih je napeta koža. Ti trije bobni so posvečeni — apostolom Sv. Petru, sv. Pavlu in sv. Janezu! To čudovito mešanico katoliškega kulta najdemo vsepovsod: najviše njihovo božanstvo, kača, velja kot personifikacija — sv. Janeza Krstnika! Ne samo to, da vise v njihovih templjih slike nemškega cesarja, ruskega carja, italijanskega kralja in angleške kraljice, svečeniki priporočajo tudi svojim vernikom, naj le pridno zahajajo v cerkev: oni ne poznajo v tem oziru nobene konkurence. Zjutraj pri rimski maši, ponoči pri oboževanju kače, kjer se vrši moritev otrok in kanibalizem. To je na Hait-skem otočju čisto v redu!

Železni triangel zazvoni na ulici. Samo zaupni vedo pomen tega zvonjenja. Po soln-čnem zahodu hite v gozd. Ob poti, ki vodi proti templju, so na obeh straneh postavljeni pri-ostreni koli, na katerih so nasajene žive bele črne koke. Verniki se abirajo okoli templa ter se pripravljajo k bogosluiju s tem, da gol-

visokim plotom je bil napis, ki je vabil starše in deco. Starše, da so plačali, deco, da se je zabavala. Zagrinjalo čez vrata je zakrivalo pogled. Ne vem, kaj je za njim. Vem samo to, da je bilo za plotom veselo, kajti smeh, kričanje in hlastno prehitavanje se je slišalo preko plotu. Muzika je igrala, kakor razvratnim parom. Gotovo so sedeli ob mizah starši in gledali zabavo svojih otrok.

Zunaj ob plotu pa stoji tragi-ka. V plotu je majhna špranja, ki se pred njo gnete kup otrok v raztrganih, obnošenih oblekah. Vaak bi rad videl prečudno otroško kraljestvo, ki je zaprto kakor v bajki. Vaak bi rad videl skrivnost za plotom, kajti tudi oni bi radi imeli veselje in pogačo, četudi nimajo očeta, ali je oče brez dela ali zaprt. Silve, majhne oči so me pogledale. Videl sem hrepenenje v njih. O, morda je tisočkrat silnejše hrepenenje, kakor v bogati in razvajeni deči! Gnetejo se pred to špranjo in so tihi, kakor bi ne imeli besed. Notri pa je krič in jok. Jok deca, ki ima vse. Zunaj pa malo deca, ki nima nič. Tedaj sem se zgostil, kajti videl sem strašno podobo, ki se je vzdignila iz mladega molka.

"In sem bral pismo dekleta: "... Življenje me je prisililo, da živim v strupenem ozračju. — Morda se sama zastupim, mor-

tajo velike neke množine opojne pijače taffje. Končno zabodne veliki bobni, alavnost se prične, ljudje gredo v tempelj. Višji svečenik ima okoli čela ovit moder trak. Najprej stopi pred kočaro, v kateri je kača ter ji prišee pokorščino; val ostali ponove prisega. Za tem nastopi kraljica-svečenica; njena obleka obtoja iz modrega traku, ki ga ima ovitega okoli čela. Vaak prosil božansko kačo, da mu izpolni njegovo prošnjo, in v zahvalo darujejo verniki novce, ki jih nabira nižji duhovnik v klojub med ljudmi. Nato privleče veliki duhovnik črnega kozla; v naslednjem trenutku mu zasa-di nož v grip ter mu odreže glavo, katero pokaze bobnarjem. Kri prestrežejo v posodo, nakar jo verniki izpijejo, pomelano s rumom. Nastopi plesalec; ne da bi se premaknil, stoji cele minute v aradini, toda vse njegove mišice trepetejo. In počasi, dotim verniki poušivajo polsupovo kozje meso, se pridne plesalec sibat sem in tja. Verska občina ga posorno opasče, polasča se je razburjenje, ki prikipi do vrhu-ka, ko intonira višja svečenica strašno obredno pesem.

Vse te črne postavbe, možiki in ženske, skotijo kvišku ter se prično vrteti v plesu, aka-čejo, se suvajo, zadevajo drug ob drugega, poklekajo na tla ni bljuje s čelom ob zemljo, zraven pa neprenehoma ponavljajo opojne besede svoje svečenice, katerim dajajo bobni svoj div-ji ritem. Napočil je veliki moment. Notri pri-vedejo veliki žrtve: cabrit sans cornes, "kozla brez rogov". V tempelj privlečejo žrtve, ki je s kakim omamljivim aredstvom napol omam-ljena; včasih je ta žrtve odrasla oseba, največ-krat pa deset do dvajsetletni otrok. Žrtve privedejo na sredo v krog, svečenica jo zadavi in svečenik ji odreže glavo. Nato raztelesijo in razkosajo truplo ter je spečejo, prav kakor preje kosa. Žeja krvi je neutešena. "Dom "Pedre prične svoj satanski ples. Kakor tol- pa blasnešev akačajo zamorci vse nevskriž. Po-trgajo si čunje s života, znoj curlja po nagih telesih. V ekstazi grizejo drug drugega ali pa tudi sami sebe in se obnašajo lili zverine, do-čim jih papaloi škropi s krvjo zaklane žrtve, svečenica pa dviga kvišku božansko kačo.

In polagoma se izpremeni ta satanski ples v orgijo sladostnosti in pohote, ki na pozna več spolov, ki ne razločuje več človeka od ži-vali ...

Prijel sem sledečo pismo:
Petit-Goaves, Haiti, 16. avgusta, 1906.
Dragi gospod!
Dral bom torej svojo obljubo; pisal vam bom vse od kraja, kakor ste želeli. Storit s pismom, kar vam drago, prosim vas samp, zamolite moje ime, to pa zavoljo mojih sorod-nikov v Nemčiji. Prihranil bi jim namreč rad nov škandal; prejšnji jim ji je že itak šel do-voľ na živce.

Najprej vam, na vašo željo, opišem svojo skromno življensko zgodovino. Semkaj sem prišel s dvajsetimi leti, kot mlad mož, in vstopil sem v nemško trgovino Jeremije; saj vam je znano, da imajo v tej deželi Nemci skoraj vso trgovino v svojih rokah. Zapeljala me je plača — 150 dolarjev mesečno —, videl sem se že milijonarja. Naredil sem kariero vseh mla-dih ljudi, ki pridejo v to najlepšo in najpo-kvarjenejšo deželo sveta: ženske, vino in igra. Samo malo jih je, ki se rešijo, če temu zapa-dejo, in tudi jaz se imam zahvaliti za svoj spas samo svoji močni konstituciji. — Z vlado sem naredil nekaj izvrstno kupčijo, pri vas bi te-mu seveda rekli aleparija. Pri vas bi me vtak-nili za tri leta v ječo, tukaj pa sem se povzpeli do visokih časti. Sicer pa, če bi moral biti za vse to, čemur pravite pri vas zločin, kaznovan, bi moral postati najmanj petsto let star, če bi hotel sploh še kdaj priti iz ještnice.

(Dolga priredba)

za ograjo ob neki, kakor bi se bala. Njej pa je od zmedenosti gorelo lice in ni več vedela, da nima doma in sobe, marveč je z nasmehom zastrela v vodo. Ko je nasmeh slišal od obrežja gla-sen smeh, je onemel. Videl je črn lok z ograjo do vode.

Tlatega moža pa, ki se je ta-ko čudno smehljaj, kadar je pro-sil, pa so našli zjutraj v snegu smrzlega. Jutranji avto je zadel obenj in nesli so ga spoti, da se promet lahko nemoteno vrši. Polag sebe je imel škatižo s ig-lami, gumbi, razglednicami in glavniki. Vse v neredu. Prodajal je te drobnarije. Videli so ga stati pred cerkvijo. Prosil je, Ne zase, za družino. Včasih je raz-lagal, da so ga poglani iz sosed-nej drave, da službe doma ne dobi in da ima nago deco. Ved-no je lepo prošil in še dva otro-ka je imel včasih seboj. Ljudje razlagajo, da je šel z denarjem v krčmo, da bi se pogrel. Naro-čil je šganja, doma pa se je brez denarja razjokal. Nekateri ve-dejo tako to povedati, da je bil vo-dovec in da ima mater. Ko sem to slišal, sem pobledel: spomnil sem se matere, ne otrok.

Delavska mati je strašna in nedostojna skrivnost. Ona je čudo, ki nas vrže na kolena. Vse klone danes na svetu, vse pada in se ruši, vse se razpada pred hudicem, delavska mati pa ra-sta od trenutka do trenutka v nezlomljiv, močan sijaj. Kje le jemlje moč, da stoji sredi druš-ine in je višja od tovarn? Iz gla-du, iz žetosti in trpljenja doji de-co, ji daje besedo za obed in poljub za željo. Vse druge mate-re, skrijte se pred njo, ki dela Bog z njo čudeže. Padite na ko-lena pred njo, vi možje, ki ste grčavi in surovi. K njej se obrni-te, ki ispodkopavate temelje dru-žinski gnolbi. Steber ljubezni, ki dela iz ne govori. Luč predme-tij, ogenj mladine, očale ve-soljne sode. Samo k tebi gre pot, delavska mati! Iz tvojeja trpešega molka bomo pili, iz tvo-jih solza bomo prelivali trpljen-ki, z njenim v nebesih očiča-nim jokom bomo porušili zid na-silja. O, mrak nastaja in v mra-ku aveti tvoja svetloba in da-nes vam, da je ta svetloba od ve-čne luči.

Fran Pogačnik:

Gospod inspektor piše ...

Gospod inspektor je prejel la-skav odlok, da je upokojen. Za-zdelo se mu je, da so se mu na-mah porušili vsi cilji, ki jih je še imel pred seboj in da nima sanj več življenja sedaj nobene prave vrednosti. Zlovoljen je razmišljal, a čim naj napolni o-stale dni svojega etja, kaj naj pravzaprav počne.

In razsvetlila ga je sijajna misel. Posvetim se lepim umet-nostim, udejstvovati se hočem na kulturnem polju, si je govoril, saj nam tako primanjkuje pro-svetnih delavcev, predvsem do-brih pisateljev. Starejši so po-mrli, kar je mladih pa vse sku-paj ni nič. E, kam amo prišli? A jaz? Hm, jezik obvladam do-bro, prav gotovo. Saj so mi pri-smali na najvišjem mestu, da je moj koncept lep, gladek in zelo razumljiv. Gre torej le za to, kaj in o čem naj pišem. No, ali nisem znan kot jovijalen, da, dovtipen človek? Mojim šalam se je smejal ves urad. Da, na hu-moristično popričke krenem.

Gospod inspektor je prijel za pero in jel pisati. Na papir mu je stekala imenična humoreska "Začarani ščetinec."

Zivel je nekaj kmetovalec, kateri je bil jako skopuški. Od-ker je bil izročil posestvo sinu, stanoval je v siromašni bajti na koncu vrta in ni nobenega vanjo pustil. V isti je redil tudi tolstega pujska. Ker pa se je strašil, da bi mu ga kedo ne iz-meknil, pripovedoval je ljudem, da redi domačega zajca ali kun-ca, ker mu gmotha sredstva ne puste, da bi zamogel rediti pre-šiča. Toda ljudje mu niso hoteli verovati z ozirom na to, da so videli, da nosi kmetovalec, po imenu Furež, njegovi živali ku-hano hrano. Nagajali so mu to-raj: "Ali tvoj zajec ne je dete-ljo? Ali ga boli želodec, da mu nosiš kuhano hrano? On pa se

ni za zbadanje zmenil in je mi-ro-ko žival naprej krmil.

Ko se je predpust približal, so ljudje kiali in tudi Furež je me-nil, da je umestno, da prešiča zakolje, da se bo z njegovim me-som mastil. In je tuhtal, kaj sto-riti, da ljudem ne pače v oči, da prešiča kolje. A človek obrača, Bog obrne! Trije prebrisani fan-tje iz okrožja so si starega sko-puha privoščiti hoteli. V času temne noči so se splazili v nje-govo bajto, kjer je v pregradi ščetinec počival, in so ga, ko je Furež ravno spal, ukradli, a na-mesto njega podtaknili uhatega domačega zajca.

Morete si predstavljati pred našimi dušnimi očmi, kak hrup je Furež vzdignil, ko se je zbudil in ni v pregradi več prešiča vi-del, temveč samo domačega zaj-ca. V napadu obupa je skočil iz bajte in se prišel na vse grlo dreti. Naglo so se ljudje skupaj zbrali in ga spraševali, kaj da mu je, da tako kriči.

"Moj prešič! Moj prešič!" je vpil nesrečni Furež. "Ljudje bo-tji, meni so prešiča ukradli! O, hudobni svet! Le dajajte vam bom že prišel v okoli!"

"Prešiča?" so se čudili sosed-je. "Naše vednosti pa vendar nisl imel. Ti si vendar zajca re-dil. Nikar nas ne nadlegaj s tvo-jim kričanjem!"

"Joj meni široti! Kaj ima to za eno pomembo? V očigled mo-j starosti poveste, kdo mi je prešiča vzeli!"

"Hm", pravi sosed Luka, "mo-goč si pa res prešiča imel, a si nam lagal, da imaš zajca. Glede tega ti pa ne morem drugo reči, kakor da ti je kdo prešiča zača-ral, da se je v zajca spremenil za kazen ..."

"Ne norčujte se z menoj!" se je jezil Furež in je začel sosed-dam vaakojako pretiti:

"Skozi vaše notrtje jaz ne do-bim prešiča nazaj. Rajše mi po-vejte, če veste, kdo je tat, in si-der v izogib ovadbe pri pristojni oblasti!"

Sosed pa so enoglasno izjavi-li: "Mi vemo samo to, da si zaj-ca redil. Če sedaj rečeš, da si prešiča imel, mi o tem ne vemo nič, ali pa se ti meša."

Tedaj je bil Furež še bolj je-zen in je rekel: "Ako ne nama-nite meni tatu, bom dvignil pro-ti vsem skupaj tožbo in vsi bo-ste morali prisego položiti. In ko pade sodb, boste kaznovani po zakonu."

Sosedji so se mu smejali in so šli narazen.

To je bila kazen za njegovo laž in skopost.

Gospod inspektor je odločil pero, zadovoljen, da mu gre pi-sateljstvo tako od rok.

"Eh, pa amo le tiči, mi stari," se je nasmešnil in si zapalil smotko.

Trgovci ne pride v zadrego. Zdravnik: — Vi, dragi go-spod, imate najmanj šest različ-nih bolezni.

Trgovci: — Upam torej, go-spod doktor, da boste vsaj malo popustili, ker jih imam kar pol ducata.

NAKOČITE SI KNJIGO "AMERIŠKI SLOVENC!"

5000 beril za 5000 slovenskih družin

Slovenica, izgovarjava, slike doma-opravi, članki o Slovincih, besednjak itd.

Angloško-slovensko berilo

Sestavi dr. Kern

Cena \$3.00 s poštnino vna

Naročite pri uprav. "Prosveta," 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

KNJIŽEVNA MATEJICA S. N. P. J.

2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

IZVRSTNA PRILIKA

Člani in članice S. N. P. J.

Sedaj lahko dobite

list Prosveta vsek dan za eno leto in knjigo AMERIŠKI SLOVENC!, vredno \$6.00—ako nam polijete brez odbitka svoto \$7.80.

All pa tri knjige: SLOV-ANGLEŠKA SLOVNICA, vredna \$2.00, ZAKON BIOGE-NEZIJJE, vredna \$1.50, in PATER MALAVEN-TURA V KABARETU, vredna \$1.50, skupaj vrednost \$5.00 in dnevnik Prosveta za eno leto za svoto \$7.80.

To velja za člana S. N. P. J. za vse stare in nove naročnike. Ne člani pla-čajo \$3.00.

Lahko dobite pol leta dnevnik Prosveta in skupno vrednosti za \$2.50 knjig, n. pr. JIMMY HIGGINS, ZAKON BIOGENEZIJE, ali pa ZAJEDALCE in HRB-TENICO in INFORMATOR ako nam polijete svoto \$4.00. Ne člani polijete \$4.50. All pa za \$3.00 polleta list Prosveta in knjigo JIMMY HIGGINS. Ne člani \$3.50.

To vse velja za stare in nove naročnike. Vsa mora poslati celo svoto brez odbitka. Denar in naročila pošljite na upravništvo na naslov:

Prosveta, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Ime

Naslov

Driava

Polijam \$.....

Tiskarna S. N. P. J.

SPREJEMA VSA V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časmike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA CLANSTVO S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Cene zmerne, unijako delo prve vrste. Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA UST MENA POJASNILA